

Raadsinformatiebrief (rompversie)

Aan de gemeenteraad

Telefoon:

E-mail:

Bijlage(n): geen

Behandeld door:

Onderwerp: Hersteloperatie Kinderopvangtoeslagenaffaire Drechtsteden

Datum: 8 juni 2023

Ons kenmerk:

Uw kenmerk:

Geachte raadsleden,

Met deze brief word u geïnformeerd over de stand van zaken m.b.t. de afhandeling en ondersteuning door en van de Sociale Dienst Drechtsteden inzake de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in de Drechtsteden.

Aanleiding en doel raadsinformatiebrief

Sinds september 2020 ondersteunen gemeenten, op verzoek van het kabinet, de tienduizenden ouders die zijn getroffen door de problemen met kinderopvangtoeslag. De Belastingdienst/Toeslagen compenseert gemeenten daar financieel voor.

De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) biedt geen aanvullende hulp of ondersteuning derhalve wordt dit door de gemeenten geboden. Gemeenten bieden brede ondersteuning op de vijf leefgebieden (huisvesting, schulden, inkomen, zorg en gezin) aan alle (mogelijk) gedupeerden die zich aanmelden. Gemeenten bieden de helpende hand en staan naast hun inwoners voor de brede ondersteuning waarin de menselijke maat leidend is. Deze brede ondersteuning is vrijblijvend. De gemeente stelt, op het moment dat de (mogelijk) gedupeerde zich meldt, de hulpvraag vast en doet wat op dat moment nodig is om een nieuwe start te faciliteren.

Voor de brede ondersteuning aan de gedupeerde ouders in de Drechtsteden is door de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) het hulpteam Toeslagen Drechtsteden opgezet. Het hulpteam bestaat uit zes regisseurs en een projectleider. De brede ondersteuning wordt uitgevoerd in opdracht van de Drechtstedengemeenten op basis van een dienstverleningsovereenkomst.

In deze raadsinformatiebrief wordt de actuele stand van zaken weergegeven van de ondersteuning door het hulpteam aan de gedupeerde ouders binnen de Drechtsteden. Tevens worden de landelijke ontwikkelingen inzake de voortgang van de Kinderopvangtoeslagaffaire beschreven.

Doel en werkwijze hulpteam Toeslagen Drechtsteden

De financiële compensatie van gedupeerden vindt landelijk plaats en wordt uitgevoerd door de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT). De UHT is een apart onderdeel van Dienst Toeslagen van de Belastingdienst en is speciaal opgericht om het herstel voor gedupeerden van de Kinderopvangtoeslagaffaire te verzorgen.

Het hulpteam Toeslagen Drechtsteden is voor de zeven Drechtstedengemeenten opgezet om de gedupeerden direct te ondersteunen om hun leven weer op de rit te krijgen en hen weer nieuw perspectief te geven op een nieuwe start. Zoals hierboven aangegeven betreft dit geen directe financiële compensatie maar richt de brede ondersteuning zich op de vijf leefgebieden huisvesting, schulden, inkomen, zorg en gezin. De hulp is op basis van maatwerk en gericht op het zoveel mogelijk wegnemen

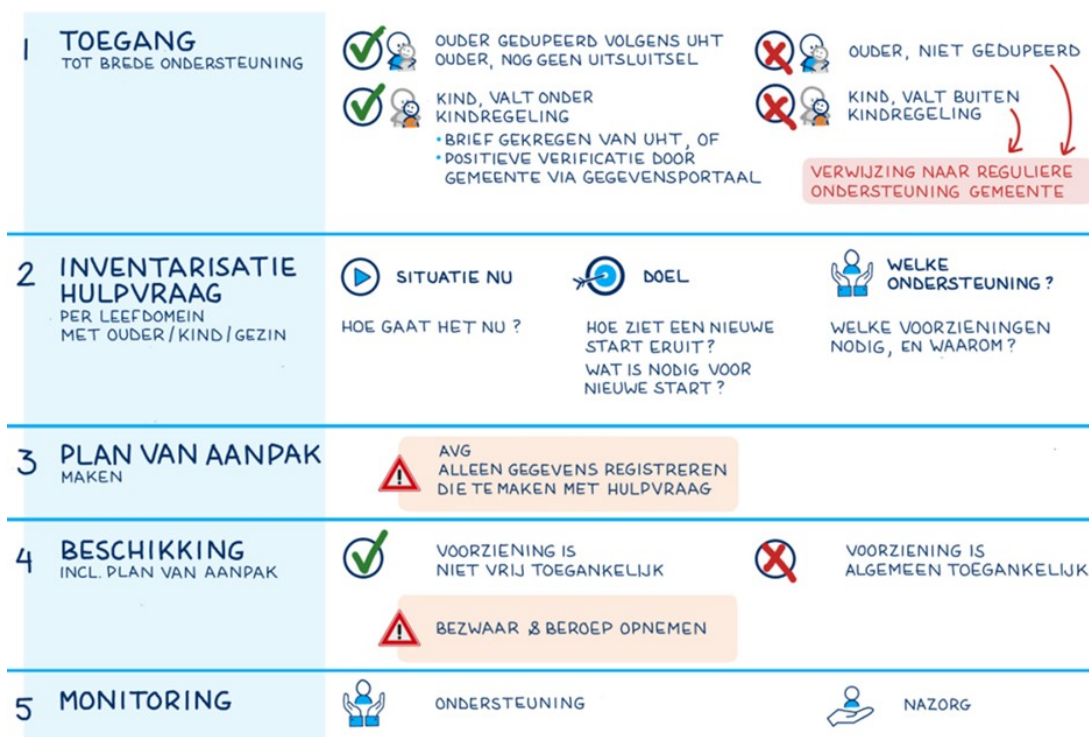
van praktische problemen die hinderen bij het opbouwen van een zelfstandig bestaan en daarmee ook een nieuwe start. Volledige zelfredzaamheid en een bijdrage aan het herstel staan hierbij voorop.

Het hulpteam biedt dan ook zeer gevarieerde brede ondersteuning aan, die afhankelijk is van de vraag en behoefte van de gedupeerde. Het hulpteam helpt zoals eerder aangegeven bij het maken van een nieuwe start door bijvoorbeeld zicht te geven op een schuldvrije toekomst, stress weg te nemen door rust te creëren in het contact met het UHT en schuldeisers, een luisterend oor te bieden, te helpen bij het zoeken van oplossingen en zorgen voor ondersteuning bij problemen en belemmeringen die ervaren worden. Concrete voorbeelden zijn o.a. ondersteuning bij de erkenning van de gedupeerden, hulp bij schuldsaneringstrajecten, beschermen van gedupeerden tegen schuldeisers en deurwaarders, zoeken van nieuwe of betere huisvesting, het weer actief krijgen van kinderen bij een sportclub, tandheelkundige hulp, urgentie creëren bij het UHT om de integrale beoordeling te bespoedigen.

Het hulpteam werkt dan ook nauw samen met de wijkteams van de Drechtstedengemeenten. Veelal zijn gedupeerden namelijk al in beeld bij de wijkteams en/of is het van belang dat wijkteams betrokken worden gezien de brede hulpvraag en de behoefte aan ondersteuning. In nauwe samenspraak wordt er onderling afgestemd welke hulp het beste geboden kan worden.

De werkwijze van het hulpteam is dat gewerkt wordt op basis van een vast aanspreekpunt (regisseur) voor elke gedupeerde ouder. Contactgegevens worden uitgewisseld met de gedupeerde zodat er direct een vast en laagdrempelig vast aanspreekpunt ontstaat. Het hulpteam is sinds de start in 2021 stabiel in de bezetting. Dat geeft rust en vertrouwen bij de gedupeerde ouders. Door de voortdurende opbouw van kennis en ervaring binnen het hulpteam kunnen veel hulpvragen goed en snel worden afgehandeld en opgelost.

In onderstaand schema staat aangegeven hoe de werkwijze van het hulpteam is opgezet. In een aantal stappen wordt vastgesteld of een ouder een erkend gedupeerde is en welke ondersteuning er kan worden geboden. Hulp vindt altijd plaats op basis van een, samen met de gedupeerde ouder opgesteld, plan van aanpak. Directe aanvragen van spullen en/of geld is zonder plan van aanpak niet mogelijk. De financiële compensatie is de taak en bevoegdheid van de Rijksoverheid, uitgevoerd door het UHT.

Voor meer informatie en vragen over de brede ondersteuning zie: <https://vng.nl/artikelen/vraag-en-antwoorden-hersteloperatie-kinderopvangtoeslag>

Overzicht aantallen gedupeerden

Hieronder staat een overzicht van het aantal gedupeerde ouders per gemeente in de caseload van het hulpteam en het totaal aantal erkend gedupeerden volgens de Belastingdienst (stand april 2023). Alle ouders die op de lijst van de Belastingdienst als mogelijk gedupeerde staan, zijn door het hulpteam benaderd via een brief en/of telefonisch. Niet alle ouders die erkend gedupeerde zijn zoeken hulp, een aantal wil dit niet. Gedurende de periode van de Hersteloperatie kan een gedupeerde ouder, indien zij eerder geen hulp wensten, altijd weer om hulp vragen bij het hulpteam. Het hulpteam ondersteunt momenteel nog 454 gedupeerde ouders actief om hun leven weer op de rit te krijgen. Dat is 56% van het totaal aantal erkend gedupeerden in de Drechtsteden. Het gaat dan om brede ondersteuning op het gebied van de eerder genoemde leefgebieden.

Tevens staat in deze tabel aangegeven hoeveel gedupeerde ouders momenteel in een schuldregeling zitten. Dit kan een wettelijke regeling of een minnelijke regeling zijn. Voor deze inwoners is urgentie bij de Belastingdienst gevraagd om zo snel mogelijk een integrale beoordeling te krijgen. De uitkomst van die integrale beoordeling is namelijk van belang voor het afhandelen en afronden van schuldregelingen. Zolang de uitkomst niet duidelijk is kunnen schuldregelingen niet worden afgerond en zitten de gedupeerde ouders nog steeds in onzekerheid.

Gemeente	Aantal gedupeerde ouders in caseload hulpteam	Totaal aantal erkend gedupeerde ouders (cijfers belastingdienst)*	Schulden-regeling WSNP	Schulden-regeling MSNP
Alblasserdam	11	36	0	2
Dordrecht	232	388	3	7
Hardinxveld-Giessendam	2	14	0	0
Hendrik Ido Ambacht	22	58	0	1
Papendrecht	50	97	0	2
Sliedrecht	30	45	0	1
Zwijndrecht	107	171	0	4
Totaal	454	809	3	17

*Bron: https://services.belastingdienst.nl/toeslagen-samen-herstellen/wp-content/uploads/sites/5/2023/02/vng_2023.02.07_gedupeerdenmsnpwsnp.pdf

Haperende voortgang landelijke hersteloperatie

De voortgang van de landelijke Hersteloperatie verloopt momenteel stroef. Met name het vaststellen van het compensatiebedrag door het UHT vraagt veel tijd. Hiermee worden de zorgen voor de gedupeerde ouders steeds groter en zitten zij langer in onzekerheid. Dit komt het doel van de hersteloperatie en het opnieuw opbouwen van vertrouwen niet ten goede en zorgt voor zeer onwenselijke situaties. Daarnaast heeft de landelijke stagnatie een negatieve weerslag op het vertrouwen van de gedupeerden in de lokale overheid. Inwoners zien de overheid als één systeem en de lokale overheid is hier onderdeel van.

Door de onzekerheid bij de gedupeerden ervaart het hulpteam ook steeds meer wantrouwen op gemeentelijk niveau. Het hulpteam heeft steeds meer moeite om het gedaalde vertrouwen te herstellen. Door die onzekerheid over de financiële afhandeling en de tijdsduur van de integrale beoordelingen, richten steeds meer gedupeerden zich tot gemeenten voor directe (financiële) hulp. Ter indicatie is hieronder de wachttijd aangegeven voor de integrale beoordeling door het UHT. Op basis hiervan krijgen gedupeerden hun compensatie uitbetaald. In de tussentijd staat het herstel en de nieuwe start voor veel gedupeerden echter stil en blijven zij in de brede ondersteuning, doe wordt uitgevoerd door gemeenten, zitten.

Als u zich in 2020 hebt aangemeld voor herstel, dan heeft een persoonlijk zaakbehandelaar uw zaak waarschijnlijk al behandeld. Of hij of zij is er mee bezig. Heeft u zich in 2020 aangemeld, maar is uw zaak nog niet opgepakt? Neem dan contact met ons op. Mogelijk konden wij u niet bereiken.

Hebt u zich in 2021 of dit jaar aangemeld voor herstel? Dan is de wachttijd meer dan een jaar. Dit kan oplopen van 3 tot 4 jaar. In dit overzicht staat wanneer u ongeveer aan de beurt bent. Een exacte planning kunnen we nu helaas niet geven.

Ouders met aanmelddatum in behandeling integrale beoordeling

- Eerste kwartaal 2021 midden 2022 tot midden 2024
- Tweede en derde kwartaal 2021 in 2024 of 2025
- Vierde kwartaal 2021 en 2022 in 2025 of 2026

Bron: Website belastingdienst

Om de landelijke herstelaanpak te versnellen zijn inmiddels enkele pilot projecten opgezet met een andere aanpak dan de gebruikelijke integrale beoordeling en schadeafhandeling door het UHT.

Pilot Mediation

In de zomer van 2022 is een pilot met mediation van start gegaan. Daarbij wordt onderzocht of (een deel van de) zaken waarbij ouders in bezwaar gaan, kunnen worden opgelost met mediation. Ouders gaan dan in gesprek met het UHT, samen met een onafhankelijke bemiddelaar. Ze kijken of ze er samen uit kunnen komen. Aan de pilot doen twintig ouders mee. Voor zover bekend wordt deze pilot niet voortgezet.

Pilot Vaststellingsovereenkomst (VSO)

Ook is in de zomer van 2022 een proefproject gestart om de schade sneller af te handelen via een vaststellingsovereenkomst. Een ouder, bijgestaan door een letselschadeadvocaat, zou dan na verschillende gesprekken tot een akkoord kunnen komen over een financieel herstelbedrag, waarmee de ouder 'verder zou kunnen met zijn leven'. Dit is echter niet van de grond gekomen. Slechts bij een van de vijftien deelnemers aan dit proeftraject is het tot een akkoord gekomen (zie ook: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/proef-om-toeslagenouders-snel-te-compenseren-loopt-uit-op-mislukking~ba3b3b64/>)

Pilot Number 5 (Prinses Laurentien)

Momenteel loopt er ook nog een pilot op basis van een collectieve schadeaanpak. Deze aanpak is ontwikkeld door een initiatief van Prinses Laurentien en haar Stichting Number 5 in samenwerking met letselschade advocaten. In deze aanpak wordt uitgegaan van het door de gedupeerde zelf opgetekende leed. Aan dit eigen verhaal wordt op basis van een letselschade aanpak een schadebedrag gekoppeld. Het betreft een onafhankelijke beoordeling, niet door de Belastingdienst en of het UHT. Deze aanpak is inmiddels getoetst bij een aantal toeslagenouders in een paar gemeenten in Nederland. De eerste resultaten zijn positief en het ministerie van Financiën kijkt nu of er onderdelen van deze aanpak landelijk zijn over te nemen. Het belangrijkste doel is om tot een veel snellere afhandelingsprocedure te komen waardoor mensen sneller duidelijkheid krijgen.

Bestuurders van de Drechtstedengemeenten hebben aangegeven interesse te hebben om deze pilot te ondersteunen en verder door te ontwikkelen. Hiervoor moet echter nog veel worden uitgewerkt en het is ook nog niet duidelijk hoeveel ruimte er voor gemeentelijke invloed komt of is. De Belastingdienst wil graag de centrale regie behouden. Bij het aansluiten op deze pilot moet ervoor gewaakt worden dat er geen verwachtingen worden gecreëerd die niet kunnen worden waargemaakt door de gemeenten. Daarnaast kan de pilot pas verder worden uitgerold na instemming van het Rijk.

Dilemma's in de uitvoering van de brede ondersteuning

Zoals eerder aangegeven daalt het vertrouwen in de overheid fors door de haperende landelijke aanpak. Mensen verenigen zich steeds meer in Facebookgroepen en via andere sociale media om hun ongenoegen te uiten over de stagnerende landelijke aanpak en de onzekerheid die hierdoor optreedt. Iets waar gemeenten en het hulpteam helaas geen invloed op hebben.

Er treedt verharding op bij de mensen en er ontstaat een claimcultuur doordat men lang moet wachten op financiële compensatie of een integrale beoordeling. Dit uit zich in een toenemende focus op compensatie door middel van geld en spullen. Het hulpteam Toeslagen ontvangt als gevolg hiervan steeds meer directe verzoeken voor het leveren van spullen en het vergoeden van inboedels en verbouwingen op basis van de SPUK regeling. Deze SPUK-regeling is echter niet voor de gedupeerden (zie ook: <https://www.socialedienstrechtsteden.nl/nieuws/uitleg-van-de-spuk-specifieke-uitkering-voor-gedupeerden-kinderopvangtoeslagaffaire>).

Daarnaast is het dilemma hoe lang de brede ondersteuning op deze wijze nog overeind kan blijven. Ook hier worstelen gemeenten in het hele land mee. Er is behoefte aan afbakening van de hulp vanuit de gemeenten en duidelijkheid over wat gedupeerden wel en vooral ook niet van de gemeenten kunnen verwachten. Hier is een landelijke versnelling van het proces nodig en een afbakening van de hulpoperatie. Zolang het kader voor de brede ondersteuning onduidelijk blijft en de duur van de ondersteuning ongewis, wordt de brede ondersteuning aan gedupeerden door gemeenten steeds lastiger.

Landelijke ontwikkelingen herstelregeling KOT

De wet Hersteloperatie Toeslagen

De Wet Hersteloperatie Toeslagen is op 5 november 2022 ingegaan. Daarmee is de huidige hersteloperatie en de brede ondersteuning door gemeenten wettelijk geregeld.

De Kindregeling

Met de nieuwe wet is ook de grondslag geboden om over te gaan tot het uitvoeren van de Kindregeling. De Kindregeling is van toepassing op alle (pleeg/stief) kinderen van erkend gedupeerde ouders (en hun toeslagpartners). Het is één van de herstelregelingen van de kinderopvangtoeslag. De Kindregeling geldt voor kinderen van erkend gedupeerde ouders en bestaat uit drie bouwstenen:

1. Financiële tegemoetkoming door de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT);
2. Brede ondersteuning door de gemeenten;
3. Rijksbrede aanpak in het kader van emotioneel herstel.

Kinderen van erkend gedupeerden ouders ontvangen ambtshalve een naar leeftijd gestaffelde forfaitaire tegemoetkoming die kan oplopen tot €10.000,-. Er is geen Rijksbrede schuldenaanpak voor kinderen van erkend gedupeerde ouders. De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) biedt behalve financieel herstel geen aanvullende hulp en ondersteuning aan. Het Rijk heeft daarom gemeenten gevraagd om kinderen die vallen onder de Kindregeling brede ondersteuning te bieden. Volgens recente cijfers van UHT zijn er circa 72.000 kinderen/jongeren/volwassenen die, op basis van de status 'erkend gedupeerd' van hun (stief/pleeg) ouders, recht hebben op de financiële tegemoetkoming.

In de onderstaande tabel is te zien hoeveel kinderen van gedupeerden in de Drechtsteden zijn aangemeld bij de Belastingdienst. Deze kinderen vallen onder de Kindregeling. De Kindregeling betreft zoals hierboven aangegeven in eerste instantie een compensatie in geld per kind. Dat bedrag wordt overgemaakt aan de kinderen of aan de ouders, afhankelijk van de leeftijd.

Gemeente	Aantal aangemelde kinderen bij de Belastingdienst in de Drechtsteden 0-15 jaar	Aantal aangemelde kinderen bij de Belastingdienst in de Drechtsteden 16 jaar en ouder
Alblasserdam	57	27
Dordrecht	430	373
Hardinxveld-Giessendam	19	11
Hendrik Ido Ambacht	61	52
Papendrecht	104	85
Sliedrecht	69	26
Zwijndrecht	220	168
	960	742

Bron: https://services.belastingdienst.nl/toeslagen-samen-herstellen/wp-content/uploads/sites/5/2023/03/BLD_VNG_Aantallen_kinderen_per_gemeente_20230314.pdf

Kinderen kunnen door de ouders worden aangemeld of zij kunnen zich zelfstandig melden bij het hulpteam Toeslagen. Het aantal kinderen dat is aangemeld sinds de introductie van de Kindregeling is laag. De meeste kinderen waren bij de aanmelding van de gedupeerde ouders al bij het hulpteam in beeld. Deze kinderen hebben veelal ook al ondersteuning gekregen van het hulpteam of het wijkteam in de woongemeente. Wel kan het zijn dat er nieuwe vragen ontstaan en dat de gezinnen dan opnieuw contact zoeken bij het hulpteam. Voor de oudere en meerderjarige kinderen is de drempel om zelfstandig contact te zoeken met de gemeente hoog. Dit is conform landelijk beeld en hier wordt dan ook vanuit de landelijke aanpak naar gekeken. Momenteel wordt onderzocht of kinderen eenvoudiger de toegang tot de brede ondersteuning kunnen vinden en hoe groot de behoefte aan brede ondersteuning, naast het ontvangen geldbedrag, is.

Een belangrijk dilemma dat in de uitvoering bij gemeenten en het hulpteam speelt, is het ontbreken van een aanpak voor schulden voor jongeren en jongvolwassenen soortgelijk als die van de gedupeerde ouders. Jongeren zijn aangewezen op de reguliere schuldhulpverlening en hebben niet de oplossingen en kwijtscheldingen zoals de gedupeerde ouders. Dit leidt landelijk tot discussie en persaandacht.

Het driegesprek

Ouders hebben aangegeven behoefte te hebben aan een meer persoonlijke benadering en aandacht voor wat nodig is in het herstelproces. Het driegesprek is een vorm waarbij de

persoonlijke situatie en vragen van de gedupeerde ouder beantwoord kunnen worden en er ruimte is voor erkenning. (Hulp)vragen van ouders spelen zowel op het vlak van financieel herstel als op andere leefgebieden. In het driegesprek komen ouder, UHT en de gemeente bij elkaar om op basis van de behoefte van de ouder herstel en ondersteuning in samenhang te bespreken.

Een driegesprek heeft voor de ouder tot doel:

- Duiding te geven (uitleg en toelichting van een dossier).
- Erkenning te bieden (de ouder horen en zien met ruimte voor het verhaal van de ouder).
- Het fysiek maken van excuses door een medewerker namens UHT/BD Toeslagen (vermenselijking).
- De ouder (inhoudelijk) bijstand verlenen in het (eerste) contact met de persoonlijk zaakbehandelaar (PZB) van het UHT.
- Adequate ondersteuning te bieden (met mogelijke aanpassing plan van aanpak op grond van de uitkomsten van het gesprek).

UHT werkt met 7 landelijke teams met persoonlijk zaakbehandelaars. Vanaf maart zijn de eerste twee teams gestart met het aanbieden van de driegesprekken aan gedupeerde ouders voor wie de Integrale Beoordeling start. Op 1 juli 2023 zullen alle PZB-teams operationeel zijn voor het voeren van driegesprekken. Overigens voert het hulpteam in de Drechtsteden al sinds de start driegesprekken met de gedupeerde en het UHT. Bij complexe problemen wordt heel praktisch direct geschakeld met het UHT met toestemming van de ouder die tevens dan telefonisch bij het gesprek zit.

Financieel

Gemeenten zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de brede ondersteuning. De kosten die hiervoor worden gemaakt door het hulpteam en de SDD worden in rekening gebracht bij de Drechtstedengemeenten. De gemeenten krijgen vervolgens rijks gelden op basis van een Specifieke Uitkering (SPUK). Hiermee kunnen zij de gemaakte kosten terugvragen bij het Rijk. Momenteel bedragen de kosten voor de brede ondersteuning over 2021 en 2022 circa 1,3 miljoen euro. Deze kosten worden naar rato van het aantal gedupeerden verrekend met de verschillende Drechtstedengemeenten.

Hoogachtend,

het College van Burgemeester en Wethouders,